

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У СУДОВОМУ КОНТРОЛІ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ В УКРАЇНІ

¹ Вінницький національний технічний університет;

² Лубенський міськрайонний суд Полтавської області

Анотація

Розглянуто сутність, ознаки та засоби здійснення громадського контролю. Досліджено проблему запровадження в Україні інституту громадського контролю – виборності суддів.

Ключові слова: судовий контроль, публічна адміністрація, громадський контроль, виборність суддів.

Abstract

The essence, features and means of public control are considered. The problem of implementation of public control institute of electing judges in Ukraine.

Keywords: judicial control, public administration, public control, election of judges.

Громадський контроль за органами державної влади є закономірним наслідком розвитку правової держави та невід'ємної її частини – громадянського суспільства. До основних ознак громадського контролю слід віднести те, що: 1) громадський контроль є формою участі громадян в управлінні державними справами; 2) громадський контроль не має юридично-владного змісту, а його рішення носять рекомендаційний характер; 3) метою громадського контролю є попередження порушень законодавства органами державної влади за допомогою засобів суспільного впливу [1, с. 73].

Засоби здійснення громадського контролю можна умовно поділити на загальні та спеціальні. До загальних слід віднести: соціологічні та статистичні дослідження шляхом анкетування, опитування, публікації у пресі, випуски на радіо, ТВ, діяльність органів самоорганізації населення, діяльність громадських організацій, діяльність партійних організацій, діяльність об'єднань споживачів, перевірка діяльності адміністративного суду або відповідальної особи, аналіз звітності, пропозиції (зауваження), заяви, скарги, клопотання у вигляді письмових та усних, індивідуальних та колективних звернень громадян.

Іншими традиційними засобами громадського контролю над органами виконавчої влади є громадські слухання, громадська експертиза актів органів публічної влади та їх проектів, участь громадськості у роботі колегіальних органів влади, залучення представників громади до складу робочих груп, які утворюються владою. Однак, такі засоби контролю викликані особливістю здійснення органами виконавчої влади своїх владних управлінських функцій. Метою діяльності органу виконавчої влади є забезпечення порядку в державі, досягнення високого соціального, економічного розвитку умов життя населення. Для досягнення такої мети висловлена думка суспільства з того чи іншого питання, яке вирішується органом виконавчої влади, має важливе значення для прийняття виваженого рішення. Відтак, громадські слухання, громадська експертиза актів органів публічної влади та їх проектів, участь громадськості у роботі колегіальних органів влади є ефективними інструментами здійснення громадського контролю в цій сфері.

Натомість, метою здійснення судочинства є прийняття не регуляторного рішення, а рішення по суті спору, який виник між сторонами. Рішення за результатами розгляду справи не може оцінюватися за критеріями доцільності, ефективності, необхідності, пропорційності (з дотриманням необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення), які традиційно використовуються при оцінюванні рішення органу виконавчої влади. Рішення в судовому спорі є об'єктивною оцінкою суду правовідносинам, які склалися між сторонами, з урахуванням вимог чинного законодавства України.

За таких підстав, застосування вказаних засобів громадського контролю щодо суду є неможливим [1, с. 75].

Виділення спеціальних засобів громадського контролю обумовлено особливістю статусу суду, його функцій та завдань, процедури здійснення судового розгляду справи. До спеціальних засобів громадського контролю, на нашу думку, слід віднести: моніторинг судових рішень; участь у відкритих судових засіданнях; оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів публічної адміністрації відповідними суб'єктами громадського контролю до адміністративного суду, а також право оскарження судового рішення адміністративного суду до судів вищої інстанції; контроль за порядком виконання судового рішення та здійснення оскарження протиправних дій під час виконавчого провадження.

Розкриваючи питання щодо забезпечення громадського контролю за адміністративними судами, слід зупинитися на проблемі запровадження в Україні інституту громадського контролю – виборності суддів. На сьогоднішній день це питання в Україні є дискусійним, оскільки частина науковців схиляються до думку про необхідність запровадження такої системи поповнення судового корпусу, інша – категорично заперечує проти застосування такого підходу.

Так, переймаючи зарубіжний досвід, С. М. Кушнір вказує на те, що важливим інститутом громадського контролю в США є виборність місцевих суддів після закінчення одного року перебування їх на посаді за призначенням губернатора штату. Вказаний досвід, на думку автора, реально і доцільно впровадити в Україні, адже проведена судова реформа залишила відкритим питання щодо здійснення громадського контролю за суддями [2].

Проте, на нашу думку, слід погодитися з тими авторами, які вказують на недоцільність запровадження в Україні системи виборності суддів. Зокрема, як справедливо зазначає Л. Москвич, прибічники ідеї виборності суддів аргументують свою позицію тим, що у разі її реалізації буде посилено громадський контроль за судами, та й, врешті-решт, знайде своє відображення конституційне положення про те, що народ є єдиним джерелом влади. Так, на перший погляд, начебто, все правильно, демократизм є ознакою нашої держави, що закріплена у Конституції. Проте в умовах реального життя виникають питання, відповіді на які унеможливають впровадження цієї, безумовно, непоганої, але ідеалістичної ідеї в сучасній Україні.

По-перше, наша держава останніми роками отримала дуже негативний досвід із проведення будь-яких виборів, що супроводжуються використанням брудних політичних технологій. Гарантій, що цей досвід не буде поширено й на обрання суддів, звісно, немає. Точніше, все, що є погане у виборах інших представницьких органів влади, буде автоматично перенесене на вибори суддів. Одна тільки відповідь на запитання, а де кандидат на посаду судді знайде гроші на проведення далеко недешевої виборчої кампанії, особливо коли він до цього старанно працював лише на державній службі, піддає сумніву доцільність запровадження самої процедури виборів.

По-друге, зрозуміло, що якщо вибори на посаду судді буде запроваджено, то це будуть не загальнодержавні вибори, бо це взагалі не має будь-якого сенсу. Тобто особу, яка буде ухвалювати судові рішення від імені України, визначатиме не народ держави, а сукупність людей, що складають окрему територіальну громаду. Це не тільки нелогічно і суперечить вже згаданому конституційному положенню про те, що народ є єдиним джерелом влади, але й несе в собі набагато більшу загрозу – посилення впливу регіональних еліт на вирішення по суті загальнодержавного питання, що є неприпустимим для унітарної держави [3, с. 175]. На підставі переконливих аргументів цього вченого приходимо до висновку, що система поповнення складу судового корпусу шляхом виборності суддів на сьогоднішній день в Україні є недоцільною.

Таким чином, забезпечення громадського контролю в адміністративних судах має важливе значення для забезпечення дотримання прав громадян в публічно-правових відносинах та потребує подальшого вивчення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоконь Т. М. Судовий контроль за діяльністю публічної адміністрації в Україні : теорія та практика : монографія / Т. М. Білоконь, В. М. Дашенко, О. С. Доценко. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 112 с.
2. Кушнір С. М. Правові засади організації та здійснення громадського контролю в Україні / С. М. Кушнір // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – № 1. – Режим доступу : <http://www.law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-1-2011/4.pdf>.

3. Москвич Л. М. До питання про проблеми судової реформи / Л. М. Москвич // Вісник Академії правових наук України. – 2009. – № 4 (59). – С. 171–179.

Тетяна Миколаївна Білоконь — канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри підприємництва та фінансової діяльності, Вінницький національний технічний університет, e-mail: tm.bilokon@gmail.com

Даценко Василь Миколайович — канд. юрид. наук, суддя, Лубенський міськрайонний суд Полтавської області

Tetiana M. Bilokon — Cand. Sc. (Econ.), Assistant Professor, Assistant Professor of the Department of Entrepreneurship and Financial Activity, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Vasyl M. Datsenko — Cand. Sc. (Legal), Judge, Lubny Court in Poltava region, Lubny